

HALİL AĞA

Ekmek

O yılları yaşıyorduk. Çocukluğumuzdan kalan bir bedduanın tuttuğuydu sanki. Bizim ve herkesin kaderi. Annem birinde sofrada parçalanmış ekmekleri beğenmeyip itince “bu nimetleri bir gün ararsınız” inşallah demiş o günden sonra hep demişti.

Bizim yaşın adamları anneleri, ninelerinden minnet üstüne beddualarını hatırlıyorlar şimdi. Çocuklar çok ağlıyor. Ben ağlamalarına ileride kanaatkâr alacaklarına yoruyorum.

Çocuklar ağlıyor. Kadınlar üzülüyor. Eşi dostu çağırıp bir sofraya kurmak. Sofraya yoldan geçen birini çağırarak. Yemekte kapıyı açık tutmak. Misafir beklemek. Yetimi yoksulu doyurmak. Bir yolcunun heybesine azık koymak. Unuttuk artık.

Dedem derdi Allah bir Milleti üç şeyle terbiye etmesin. Bunu son yaşlarında söylemiş. Açlık, savaş, tokluk Karacaoğlan’da üç şeyden dertlenirmiş. Bir açlık, bir yoksulluk bir ölüm. Demezler mi; ne olursa açlıktan olur. Varlığın zararı olmaz. Varlık paylaşılmazsa açlıktan kötü. Varlık ezer, yokluk gezer.

Dedem varlığı bilir, tokluğu beğenmezdi. Çocuklar derdi. Bizim köyde üç adam ekmek sahibi oldu. Sonradan sonradan da telef oldular. Mahkemeye gitti. Doktora gitti. Haksızlığa saptılar. Tokluk çok kötüdür.

İşte bunları hiç bilmediğimiz günlerde karnımız açlıktan guruldadıkça ovaladığımız o günlerde söylerdi. Allah göstermesin açlık kötü.

O günleri, anlatmadığı o günleri anınca dudakları titredi de titredi.

Dedemin kulakları titredi de bir seferberlik hikâyesi anlatır oldu.

Düşman geliyormuş. Kaç kaç herkes kaçıyormuş. Neyi varsa geride bırakarak, arkaya bakmayarak can havliyle kaçmalar. Yolda acıklar. Çocuklar acıkır. Elde kurumuş çörekler. Çocuklar parçalı çörekleri yemez. Ananı da diğer tüm haline getirir. Çocuğa öğle kandırmalar. Tokluk zor zamanlarda açlıktan daha beter. Tokluğa alışan açlığa dayanamaz. Tok halden anlamaz demeye getirirdi.

Yayla kolundan çalışma mevsimi gelince her evde bir telaş, bir hüznün, sızıyla karışık bir umut. Buralar bilineni beli yolu gurbete düşer. İş, aş, ekmek gurbette gurbetin adı uzak diyarlar Çukurova. Dağlar asıla bekler, asıla kısıklageçile, vadiler geçile, dere tepe geçile varılan düzlük memleket Çukurova

Yayla kolunun köylerinden çalışmaya gitme zamanı. Bahar iyice yüzünü gösterdi. Yaylanın kıvrımlı, taşla patika yollarından yaya yürüye yürüye kazaya gelindi. Soluklanıldı, handa kalındı. Öteki köylerden obalardan gelenler toplandı. Toparlandı.

Sehile doğru indikçe dağlar, tepeler, ağaçlar makilere, sarp yamaçlar düzlüklere dönüyordu. Haçdırın vadisinde terleye terle ye, zorlana zorlana ovaya inildi. Kazanın Çay, vadilerde köpürmüş, homurtulu sesler çıkarmış, ovaya inince durulmuştu. Durgun akardı.

Aşağı ovadaki büyük köyde Tokmaklıda kalındı. Bir zamanlar bura kaza olmuş. Buradan Çukurova'ya doğru giden yol daha zordu. Büklükler, çalılıklar, meşe ağaçlarını sarmış, adeta gök hapsolmuştu. İlerleyince yol çizgileri sağa sola ayrılıyor, şaşılıyor esas yol bulunamaz oluyordu. Bunu bildiklerinden büyük köyden kılavuz aldılar. Önde klavuz ötekiler arkada bastıran sıcaklığın altında yol uzayıp giderdi. İnile çıkıla kıvrıla.

Vara vara Karsa vardılar. Kars önce tepelerinden bir siluet şeklinde görünürdü. İlerde ufuk ta bitişik deniz gibi gördükleri boşluk Çukurova olmalı. Kars ta tepelerin yamacında, savurun çayının boyunda kurulu Uzun bir dar çarşısı var. Çarşısının iki yanında barakalar kaldırım taşlı yanlarda iki katlı iri binalar. Onlara konak diyorlar. Konaklara garipler, yolcular uğrarmış, kalırlarmış. Çiftlik çubuk sahibi adamların konaklarıymış.

Ovaya düştüler. Çukurova ya varmak için Ceyhan geçilecekti. Ovanın bükleri, çalılıkları arasından yol sürüle sürüle gidilirdi. Ovada yol köyden köye geçerdi. Vardıkları köylerde de soluklandılar. İsimlerini de unutmazlardı. Mesafeyi köyden bilirlerdi. Geri dönüşü de vardı.

Ceyhan nehri üzerinde karşıdan karşıya uzun demirden halat. Halata bağlı koca bir tekne. İnsanlar, hayvanlar, yükler taşınıyor. Topluca sola ulaştılar. Oturuldu. Soluklanıldı. Ceyhan durgundu. Ama sırtında köpük taşıyordu. Rengi de boz bulanıktı. Akışındaki heybet derinlik korku salıyordu. Gemiye çalıştıranlara her şey normaldi. Aldığı kadar gemiye doldular. Karşı taraftakilere el kol işareti yapıldı. Gıcırtilar, suların sesleri, ürperti sessizliği ile karışık yolculuk başladı. Karşı kıyıya geçildiğinde şükürler edildi. Karşı kıyıya geçildiğinde toroslar belli belirsiz, ama çok çok uzaklarda kalmıştı. Bir parçası oralardaydı. Orada kalmıştı.

Cihanbekirlide coşkun akan çamur renkli, boz bulanık Ceyhan nehri geçildikten sonra yollar ayrıldı. Ceyhan. Yumurtalık, Yüregir ovası. Adana zengin topraklar. Nere gitsen ne yol alsan düz, dümdüz.

Her biri yol yorgunluğu üzerine memleketten getirdikleri sorumlulukları omuzlarında taşıyordu. Omuzlarında heybe, sırtlarında aba, ellerinde sopa, ovanın ip gibi düz yollarında yola varan oldular.

Epey köy geçti. Gün ikindiye çalıyordu. Önceden bildiği çiftliğe varacaktı. Çiftlik ovanın neresinde? Köyden köye vara vara varacaktı. Yorgunluk, açlık, susuzluk, omuzlarda yük ile dizlerine çöker oldu.

Köylere uğradılar

Misafir olamadılar

Hangi eve varsalar öteki evi gösterdiler

Evden eve köyler geçildi.

Akşam geldi çattı.

Bir köy daha

Bir köy daha

Bereket köyler yakındı.

Karanlığın zifiriye çaldığı vakitte köye girince uzaktan ışık ve kaba sesler duydu. Daracık yolları, tarla çit kenarları, belli belirsiz hu ların önünden düşe kalka ışığın ve şenliğin olduğu evin önüne geldi. Burası bir köy eviydi. Tek katlı ama varlıklı bir hane olmalı.

Açıkmıştı, yorgundu, yorulmuştu, dermansızdı. Son çare son kuvvet sesine yüklendi. Avazının çıktığı kadar yüklendi.

Halil Ağa, Halil Ağa...

Biliyordu. Çukurova da Halil adını çok koyarlar. İçinde ocakta yanan ateşin ışığında belli belirsiz, seslerden adamlar vardı. İçlerinde belliydi herhalde bir Halil vardı. Biri Halil olmalıydı. Sesi avaz halinde çıktı.

-Halil Ağa,.. Halil Ağa,..

Kalabalığın içinden kaba bir ses

-Ne var...

Nihayet oh çekti. Şükretti..

-Halil Ağa, Halil Ağa,..

Bu defa Halil Ağa bağırdı.

-Kimsin sen

İnsanın çaresiz olduğu anda en zeki olduğu an olurmuş. Seferberlik öğretmişti. Şimdi kıtlık yıllarında pekiştiriyordu. Dönüm noktası, kumar, son şans, başlayan biten o an tek kelime. Tek kelime kurşuna benzer. Tutarda tutmazda. Soslendi.

-Asker arkadaşın

Buralarda asker arkadaşlığa çok ehemmiyet verirler. Balkanlar, Yemen, Filistin, Çanakkale, Erzurum,

Görki, hangi cephanede hangi hatıralar kaldı. Yaşanan ama yaşanması bir daha istenmeyen

-Hangi asker arkadaşı

-Mehmet cepheden

Mehmet ismide çoktu. Elbet harp yıllarında bir Mehmet'le omuz omuza olmuş, kurşun atmış, gurbet hikâyeleri dinlemiş, yanık sıla türküsü tutturmuş, memleket anıları paylaşmış teselli edilmişti.

-Mehmet sen misin?

-Evet

Tutmuştu.

Bağırırken de ne olur ne olmaz diye yüksek perdeden tok bir ses çıkardı. Kendinden emin bir çağrı havası verdi.

-Gel hele

-Gelemem dedi

-Sen gel dedi

Halil Ağa ev sahipliği, gece yarısı asker arkadaşı karşılaması heyecanı ile

-Tamam dedi

Aşağı geldiğinde ortalık karanlıktı. Işığa yol dediyse de ısrarcı oldu. Olduğu yerde kaldı. Karanlıkta aniden Halil Ağanın boynuna sarıldı.

-Vay Memet

-Vay Halil Ağa

Halil Ağaya sarılmış bırakmadı. Korkuyordu. Açlığın insana söylettiği o sözü söyledi.

-Acım yemek hazırlat Halil Ağa

-Hanım sofra hazırla asker arkadaşım gelmiş.

Bu konuşmalar hala birbirine sarılı iken geçiyordu. Halil Ağayı bir türlü bırakmıyordu. Haydi, eve çıkalım dediysede sofrayı sordu. Halil bir an önce ışığa çıkmak arkadaşını görmek, sarılı halden kurtulmak istiyor hâlbuki. Sordu hanım sofra hazır mı? Kadın sesi hazır dedi.

Ocak başına kadar sarılı geldiler. Işık yüzlere vurdu. Yüzler tanınır oldu. Birbirlerine baktılar. Ne onu tanıdı oda ne onu. Ne kıymeti vardı. Biri Halil Ağa, öteki Mehmetim diyen biri.

Sofra hazırdı.

Ahval

Burada Halil adı çok koyarlar. Dümdüz ovada bağirtının uzağa gitmesinden mi? Yankı yapmasından mı? Bereketli Çukurova topraklarına karşılık olsun diye mi? Halil ismini çok koyarlar. Bunu da tarlada ırgatlık yaparken öğrendi. Ağa Halil, Kâhya Halil, Elçi Halil. Irgatlardan da Halil. Şehirde tüccar Halil.

Ekmek davası. Çukurova'ya çalışmaya şelek taşıyan, bel belleyen gider, eli saban tutan, çapa sallayan. Yayla kolunda iş yok,aş yok.Sahilde var. ehil uzak,sehil zor sehil gurbet,sehil belalı.Yayla belalı.Yayla kolunda eşkiyalar kaynar.Eşikya dağlarda.Eşikiya dağlara yaslanır.Dağlarda eğlenir.Oyununu dağlarda kurar.Kısıklar tutar,yol keser,bel keser pusu kurar.Düze iner,köy basar hane basar döner dağlara.Dağlarda yurt tutarlar.Dağlarda yayla kolunda ,dağlar sıralı.Dağları aşan beller ,yol veren kısıklar,vadilerden geçen patıklara ,dere boylarında gök görünmez yollar,oralarda.

Yayla kolu işi, aşı, geçimi ağır. Topraklar ağaların elinde tutulu.

Köyleri zaman geçmezki eşkiyalar basar. Elinde avucunda ne varsa alır. Yoksa salma salar. Malın varsa satarsın, yoksa Çukurova'ya iner, çalışır, biriktirir döner, verirsin. Eşikiya sabırlı, eşkiya bekler.

Ya tahsildarlar. Gözlüklüsü, gözlüksüzü, keli göbeklisi, kurusu. Köye geldin mi aslan kesilirler. Köylüler elleri önde kavuşulu, omuzları çökük, boynu bükük. Ağırlamak için telaş, yarış, el ayağa dolaşır. Tahsildarlar gelir. Köy odasında kurulur. Köylüler ayakta. Kara ciltli defter önlerinde. Borçlar yazılır, tahsilât yapılır. Tarladan, maldan, mahsulden. Ver elini Çukurova. Çalışma.

Kocaköyden Hasan bunlardan biri. Başı belaya girenlerden biri.

Tahsildarlar köye geldi. Kaşlar çatık mı çatık. Köylüler el pençe. Yer köy meydanı. Köy meydanı erek yeri. Hyvanları erekte. Tek tek saydılar. Nedense kabul etmediler. Tahsildar soruda sordu. Köylüler sustuda sustu. Birden akıllarına geldi.

-Kimin bunlar dediler

-Hasanın dediler

-Hasan kim dediler

-Köyden zengin biri, dediler

-Haydi deftere yazalım, dediler

Hasan habersiz, kocaköyün sığırlarının sahibi oluverdi. Malların sahibi mi oldu, vergi yükünü mü omuzladı. Gel seneye belli olacaktı.

Bu olanlar bir sene önceydi. Tahsildarlar malları saymaya, vergi toplamaya geldiğinde herkes sıvıştı da sıvıştı. Hasan kalakaldı. Yalvardı, yakardı, kurbanlar oldu, el etek öptü, ayaklara kapandı nafiye. Hayvanların hepsine sahip olmazdı. Bu kadar vergiyi veremezdi. Çaresizdi. Gücü Çukurova ya ırgatlığa yeterdi.

Köylüler muhtarın toprak damlı odanın önünde sıraya girdiler. Kimsin elindekine içinde, kimisinin cebinde, kimisinin beze sarılı sırasını bekliyordu. Ali de aralarında Ali ye sıra geldiğinde çatık kaşlı Tahsildar başını kaldırdı.

-Sen dedi

-Buyur dedi

- Param yok dedi

-Bul dedi

-Konu komşudan yok dedi

-Çukurova'ya gider çalışır, kazanır ödersin dedi

Olmaz diyince sesini kısa kısa yalvardı. Etrafta da köylüye kefilmisiniz dediler? Kefiliz dediler.

-Kefiliz dediler

-Kazanır getirir dediler.

-Tamam dediler

Memo, yavuklusunu nasıl alabilsin. Başlık parası. Düğün edecek olsa ayrı masraf. Babası cephede kalmış bir anacıyla tek başına. Para pul lazım.

Çukurova'ya giden gelenlerden, ballandıra ballandıra anlatılmasından mı? Çaresizlik mi? Ona da yol göründü.

Ya Hüsmen. Görmediği dedesinin adı. Rus harbinde gitmiş gitmişte gelmemiş dedesi. Babasıda Filistinden dönmedi. Bir öküz aldı. Çift sürmek, koşumluk diye. Yamaç tarlayı verdi de yetişmedi. İki ay mühlet aldı. Koca emmiden ödenekliğe, Çukurova ya gidip dönmeliğe.

Altıparmak hocaların devlete borçlansın vergi ödemeyenin, devlet elinden geri alınsın, mapusa atsın, buraları terkeylesin deyip oda Ala dağının düzünü üzerine yazdırmazlar mı plan kurup ta. Hazineciler tapucular yüklesin de yüklesin. Talih yaver gidecek ya! İlk sene kazancını verse de urubunu bile ödeyemedi. Oda Çukurova kurtarıcısına gider oldu.

Osman da muhanete muhtaç olmamak için anasını avratını, iki çocuğunu köyde bırakarak herkesin yolundan gitti. Uçsuz bucaksız, deresiz, tepesiz, bereketli ovaları hayal ederdi.

Halinin işi zordu. Müşgüller içindeydi. Eşkiya köyü basmış, evlere salma salmıştı. Olan verdi olmayanda ortada kaldı. Eşkiya ya ne diller döküldü. Parası vardı da saklıyor muydu? Malı vardı da vermiyor muydu? İki evvelik yamaç tarlayı satsa da tarlayı alan mı vardı? Komşular da vardı da ödünç mü vermiyorlardı? Nihayet imana geldiler de, halden anladılar da, Halile harmana kadar mühlet tanıdılar da. Eli mahkûm Çukurova'nın yollarına düşmek, beş altın getirmek. Hem de Reşat altını. Anası arkadan su mu dökmedi, kulhüler mi okumadı, salavatlarmı çekmedi. Hem de üfleyerek

Eskiden dağıtılan tarla yeter mi? Komisyon iki kere gelmiş boş (hali) kıraç tarlaları parsellenmiş, kura çekerek dağıtmıştı. Kime dağıtıldıysa vergi defterine yazılmış, yılda iki kere tahsildar gelir olmuştu. Tarla yetmeyince, yetmedi dediğinde ekip biçmeye karın doyurmayınca aynı sülaleden birlik olup ağadan bir sürümlük yer aldılar. Güçleri yetmeyince Çukurova dan getirmekliğe süre aldılar.

Komşu bir köye indi eşkiyalar. Mürteze ezanın köyü basmasın mı? Ha bastı ha basacak diye bekleyordu. Köylüler muhtarın evine inmişler. Yedi kişilermiş en azılı başlarında Kara papak namı görmeyen bilmeden tanımadık adını duyunca korkulan eşkiya yanındakiler. Hepsi delikli paradan kurşun geçirirlermiş. Hepsi zalim hepsi gâvur gibi.

Muhtarın evinde ocak başında otururdular. Bir ikisi gözcülük yaptı. Köylüyü topladılar. Herkes el pençe ayakta boyun bükük, omuz çökük biraz titreyerek, biraz korkarak ve de susarak yere bakarak dinlediler. Her eve altın salmalar hem de Reşat yok diyemediler. Zaten yoktu. Çaresizdiler. Muhtar söyledi. Hatırlılar söyledi de Çukurova dönüşüne yakın üzerin yemin ederek kurtuldular şimdilik.

Devletin verdiği tek katlı taş hane ha yıkıldı, ha yıkılacaktı. Üstünü kaldırmak istedi, araya bölme yapmak istedi. Bir düve iki koyun oturdukları yerden aynı olsun dedi. Karısı hatçe ile kavil kurdular yamaçtaki ağaçtan ağaç kestiler bir iki tane. Ormancılar duydu, jandarmalar duydu. Zabit efendi teftişe geldi, köpürdü de köpürdü karakolda kaldığını, mahkeme edilmesini, mapus davasında yatışını sonraları soranlara hiç hatırlamak istemedi. Kurtuldum derken ağaç başı ceza geldi. Damı tarlayı satsa baş edemez. Çare Çukurova da çare çalışıp kazanıp ödemede muhtar bir çare bulurum dedi. Dönüşte beklerim dedi. Muhtara minnetler minnetler.

Muhtar ormancının hakkı diye salma saldı. Aliye ye fakir makir demediler, acımadılar. Ondanda istediler. Yok dedi. Yok dedi. Diritse de olmaz dediler. Yerin yurdun dan olursun dediler. Çaresiz komşudan aldı. Komşuya da Çukurova ya giderim dedi. Çeltik dönüşü veririm dedi.

Jandarmadan köye geldi. Yol yapılacak dediler. Kazma kürek sallayacak, taş yuvarlayacak adam lazım dediler. Eli iş tutan, gücü yeten kaza yolunda kısıp vadisinde yolda çalışmaya gidecek. Üç ay çalışacak. Çalışmayanlara kaçanlara ceza var. Hapis, para, tamda lek zamanıydı. Daha tarla vadisinde duruyor. Çocuklar. Geçim bir de yol çalışması.

-Çare olmaz mı dedi

-Olmaz dediler

-Üç aylık yevmiye verirsen olur dediler

-Olmaz dedi

O gece kâbus gecesi oldu. Bir yanda üç aylık yol çalışması, bir yanda ailenin geçimi, borçlar, hem de devlete Çukurova'nın yolunu tuttu. Kışında mapus damında kalırım dedi.

Jandarma salma sarmış Nahiye Karakol binası onarılacak. Durana da pay düşmüş. Muhtar geldi. Haber verdi. Elde yok avuçta yok muhtara yalvardı. Çukurova ya gider, döner teslim ederim. Muhtarı zar zor ikna etti. Baş efendi de kabul ederse olur dedi. Çaresiz Çukurova'nın yolunu tuttu.

Bankadan para çekmiş, seçimlerde propaganda yaparken harcamış yayla kolundaki tarlalarını da ipotek yapmış. Bu tarlaların yanında birkaç olanları da köylüler Kara Şaban la sürer, çavdar ekerlermiş. Banka hacizle gelince burcu istermiş

-Bize ne dedilerse tutmamış

-Parayı biz mi çektik dedilerse olmamış

-Biz mi yedik dedilerse aldırmamış

-Ya tarla ya borç ödeme demişler

-Yancılık ederiz, mahsulden verimiz.

-Tarla sahibi değişik gibi neler neler demişlerse de çare olmamış.

-Öyleyse bekle Çukurova ya gider çalışır getirir, öderiz demişler.

Alacak borçlu sayılınca yola revan olur.

Sorduklarında Çukurova ya çalışmaya indi derlerdi. Sorduklarında Çukurova dan geldi derlerdi.

Çocuklar babalarının ablilerinin Çukurova ya gidişleriyle övünürlerdi. Benim babam leke harmana orta pamuğa gitti derlerdi. Kadınlar da hele baban bir gelsin derlerdi. O gelişler ne umutları hayalleri yakalayan beyaz atlı gelişleri gibi düşlenirdi. Gidenlerde umutlar, bekleyenlerde düşleri.

Birde yolda kısmet bekleyen miras yediler. En gerçekçileri onlar. Beklerler, soyarlar, giderler.

Çocuklar babalarının abilerinin çalışmaya gittiği uçsuz bucaksız Çukurova hayalimi kurarlar, bir kuş misali üstünde kanat çırparak seyre dalardı. Tarif edemedikleri ovanın sıcaklığı içlerini ısıtırdı.

Birde Çukurova buğdaya, çeltiğe, pamuğa topluca götürülenler var.

Komşular

Akrabalar

Evcek

Topluca gidilir. Sehile başlarında elçi. Elçi gençleri götürmek ister. Delikanlılar, gelinler. Yolculuk pahasına olsa kızları, gelinleri, göndermek istemezler aileler elçi kandırır, giderler ballandırılır, gençler hevesler anne babalar özür bir yanda yoksulluk. Çaresizlik geçim bir yanda elaleminin yurdunda kurda kuşa yem olmak.

Kalış

Elçiler topluca Çukurova ya götürünce her kişinin kazancından pay alınır. Adam akıllı bir pay. Öyle olunca bilenler tek başına iner. Hepsi kazada bir arada oldular. Hasan da aralarında idi. Önce gittiği çalıştığı, tanış biliş olduğu yere gidiyordu.

Çiftlik sahibi ırgatları tek tek süzdü öğlenin çatı sıcaklığında haymanın altında uzunca serili sofraya davet etti. Kalabalıktılar. Ağa yemek yedişlerine bakmış olmalı sofradan sonra seçim yaptı neyse ki Hasan şanslıydı çift sürecekti. Harman sürecekti komşuları ile mahsul taşıyacaktı. Öteki çalışanlarla beraber bir hu ev verdiler. Gündüz tarla. Çift çubuk, ekim dikim iş güç akşam hu'da kalış / konaklama/ geceleme.

Akşam yorgun argın hu eve gelirlerdi. Ağa tulumları tulumbadan çektikleri su ile doldururlardı. Su ılık mı ılık. Her su içişlerinde yaylayı yaylanın buz gibi sularını, oluk oluk akan pınarları, gürül gürül dereleri, kaynayan su gözelerini anarlardı. Her biri kendi, yöresini överde överdi.

Hu dedikleri duvarları kamıştan, çalıdan örülmüş küçük bir ev. Yayla kolunda tasta. Ovada kamıştan üzerinde kamıştan yapılı, çamur suvalı küçük bir pencere ya var ya yok. Önde gölgelik hayma adım atınca içeri toprak, dışarı toprak. İçerde hasır serili. Bu dam yorgun adama saray gibi gelir. Akşam hu da nöbet tutulur. Yılanı var, çıyanı var. Börtüsü var böceği var. Gece alıcı hayvanlar çıkar. Suyu gelirler insan kokusuna gelirler. Gündüzün sıcaklığı, gecenin nöbeti, uykusuzluk ve yorgunluk. Çukurova ekmeğine kan ekmeği derler.

Sıra kağnılar ile yılan kaleye yük taşımaya geldi. Mahsul vergileri orda teslim alınırdı. Arabalar topluca çıkınca sıra olur nöbete kalınırdı.

Torslardan Çukurova düzüne inenler önce Amerzayı görürlerdi. Anavarza geçilince Yılan kale görünür. Artık nerden baksan Yılan kale görünür.

Yılan kale, ovadan görenlere sarp bir dağa kartal konmuş gibi gelir. Heybeti uzaklaştıkça büyür. Yakınlaştıkça hayrete düşürür.

Yılan kaleye yalan kale derler. Ve devirler ne insanlar görmüşlüğüne izafeten güngörmüş, devran görmüş olmalı ki öyle derler. Güçlü koşum hayvanları hele camuşları kaynağı yılan kale kapısına kadar çıkarırmış. Öylesine yanan yokuş birde sarp yolu yaya yolu var. İrgatlar serinlemek maksadıyla orda konaklarmış.

Yılan kalenin yılan çıyanı, börtü böceği meşhur olurmuş. Eğlenenler nöbet tutarak kalırlarmış. O da arkadaşlarıyla öyle yaptı. Gündüz aşağıda ovada, akşam kaledede. Zifiri karanlığında yanan ateş bozar. Yılan çıyanı anıda kovar. Ocak sönmemeli nöbet tutulmalı öylede yaptılar.

Derler ki Çukurova da yedi kale var. Her kale bir devri anlatır. Şairde yedi kaleden kaleye hükmedenler nice oldu ağıdını yakarak bir devrin bittiğini ah ile söylerler. Çukurova da en güçlü uçan hayvanların kaz olduğu bilinir. Toroslardan inen kazlar ovada bir kaleden bir kaleye konarlarmış.

Oturmuşlardı. Akşam zikir'i karanlıktı. Ocak başlarında memleket hikâyelerini anlatırken bunları sık sık duyardı.

İçerde hasır serili üzerinde çul. Sıcak memlekette yatak yorgan istemez. Yaylamı ki yorgan olsun, bir örtü yeter. Akşamları koyu sohbet memlekete dair. Gökte her yıldız bir hatırayı getirir gibi karşılarında dururdu. Seferberlikte de günleri yıldızlara bakarak sayarlardı. Sonra eşkiya haberleri eşkiyalarında yıldızlara bakarak yol, yön bulacağını duyardı. Eşkiya denince bir ürperti, bir sahipsiz kalan aile ocağı, bir de kahrolası harçlar.

Ceyhan'ın bükünde sıcak ayaz gibi vurur sıcakın zalimi zalimdir. Hava çin çin öter. Uzaklara bakınca hava deniz dalga gelir. Sıcaktan korunmak için köylüler başlarına mendil, çarşaf bağlarlar. Beyaz olanı tercih edilir. Ter içinde boynuna mendil bağlarlar. Söyle parmak tersi ile alını silmek ferahlatır. Sıcağa aşık atılmaz boyun büküle büküle, gözler küçüle küçüle ekin tarlasında tırpana devam edilir. Tabana kuvvet çapa sallanır.

Ceyhan bükünün yılanları yaman olur. Nehir boz bulanık suları ovada dizginleşmiş, o kadarda yayılmış, bir o kadarda derinleşmişti. Suların kenarı insan boyunu aşan kamışlık yılgınlık, dikenlik olur.

İnsan girmez öbeklerde neler var, neler yaşar bilinmez. Bilineni yılanlar. Yılanlar büklerden çıkar tarlaya uğrar. Her yılanı gören bir hikâyeye uydurur. En meşhur olanı da Şahmerandır. Derler ki Şahmeran yılan kaledede taht kurmuş, Ceyhan ırmağına iner sulanırmış, yaz girince otlaklarda dolanırmış.

Ceyhan nehri boyunca el değmemiş, insan uğramamış ada gibi kamışlık, sazlık yerlerden çıkan yılanların saçlı boynuzlu olanına Şahmeran derlermiş. Her geçen bildiği duayı okur, biraz ürkerek biraz korkarak ama görmeyi umut ederek ürkek ürkek geçermiş.

Sıra koşunun atların çektiği yaylılarla buğdayları Adana ya götürmeye geldi. Seyhan nehrini yastık edip yaslanmış Adana Adana ya taş köprü geçilerek gidilir. Adana tepe dağ, tepesi etrafında bir şehir. Buğday Pazar yeri, arastada derlermiş hemen tam köşeye gelince harman zamanı oralar ana baba günü olurmuş.

Misil köprüsünden geçtiler. Kağın tarla, yaylılara Misil köprüsünden zor geçtiler. Aşağıda Ceyhan alıcı kuş misali çırpınsa da kopmak için ürperdiler. Sular bulanık, sular koyu, sular homurtulu, kıvrıla kıvrıla uzayıp gidiyordu. Lokman hekimi düşündü. Lokman hekim derler hekimlerin atası buralarda yaşarmış, misisden geçmiş. Bu tarlama ayak sürtmüş elinde ölümsüzlük ilacı ile coşkun halde altı Ceyhan Coşkun, akar üste Hekim Coşkun bir yel gelir alır. Götürür eldekini Ceyhan alıcı kuş. Ceyhan vahşi yaratık ölümsüzlükte gözü var. Ondan mı nedir kapı vermiş, sırtlanmış ölümsüzlük reçetesini Ceyhan sonsuz yaşamak istemiş, ölümsüz kalmak istemiş Lokman Hekimde ölümsüzlük insana yakışır diye kıyılarından koşmuş bulduğunda yazı silinmiş gitmiş. Ceyhan ölümsüzleşememiş reçetesini yutuvermiş. Ve her yana atılan yapraklar gelir geçer kalıcı olmaz ne Ceyhan, ne insan. Bunları düşündü, irkildi. Misis duygularını yenmişti. İnsanı teslim almıştı.

Taş köprüünün altından Seyhan'ın boz bulanık suları taşkın akardı. Nerdeyse köprüünün gözlerini kapatırdı. Toroslardan ta Kayserinden, Erciyes'ten toplanan sular toros dağlarını yara yara, köpüre köpüre, düşman üstüne gider gibi hırçın ve kızgın vadileri aşar, kapızlarda sanki koşar, coşar ovaya inerdi. Ovada vurulur, ovada durgun akardı. Seyhan nehrinin homurtulu su sesini duyan korkmadan edemezdi.

Taş köprüünün üzerinden Adana köprüye bitişik gibi gelirdi. Nehir boyunca Pazar yeri, arabalar, atlılar, insanlar, hele hamallar, karşısında kahveler asmalı kahveler. Adana harpten çıkanın yaralarını sarıyordu. Şehir cenazesini toprağa vermiş, acısını içine gömmüş yaşlı adamın haline benziyordu. Durgun ve suskun haliyle. O o yılın mahsülünün bereketli geçmesi, şehri biraz rahatlaşmışa benziyordu. Ziyaret yerleri, pazarlar hayata merhaba der gibiydiler.

Köprüden geçerken hap yıllarını hatırladı. Köprübaşlarını tutmuş insanlar. Bu topraklar bizim, sizin değil diye sıkılan yumruklar, tutulan diller, ama susuşlar, sızıyı içine gömüşler. Günü gelince de haykırışlar. Onları hatırladı amcanı anlattıklarından çok değil, az sene geçse de...

Adanaya şehre girdiler. Meydan. Meydan da minareye benzemeyen kule. Lakin minare değil tepesinde saat saati okuyamadı da sordu. Sorduktan sonra ne gerek dikmişler diye söylendi. Kendi kendisine bir bildirileri var zahar dedi.

Adana da yolu şaşırıp mahalle arasına girdi. Taşlı yollar sokaklar. Sokaklara açılan. Avlu kapıları avlu kapıları açık bir garip yabancı ihtiyaç varsa çekinmesin girsin diye avlu kapıları açık olmuştur. Merak edip sorduğunda bilenlerden duydu. Yolda şalgam satanlar, karşambaç, bici bici dikenli incir, meyveler bolluk memleket derlerdi. Doğruymuş dedi. Köprübaşında olmalı kahvenin altında içilen çay da hiç unutmadı.

Adana da buğdaylar satıldı. Eller sıkıldı. Çaylar içildi. Kebap dürümü yendi. Şalgam suyu içildi. Üzerine şerbet döküle karsam baş yendi, ferahlamalı ama yorgun ama sıcaklığın çöktüğü bit akşam güneşi bir de Ceyhan 'ı arkada bırakarak çiftliğe dönüldü.

Sıkı çalışma vardı. Tepede sıcak aşağıda toprak sıcaklığın hıncı topraktan alınırcasına uğraşılar. Susayınca Ceyhan'a çaykara yapışlar, yapılan Çaykaralardan avuç avuç kana kana içişler. Çukurova da çok su içilirse karın şişer derler. Çaykara da ılık mı ılık. Çaykara başına üşüşen börtü böcekler, otlar, sazlar. Önce temizlenecek sonra içilecek su. Burada her can taşıyanın ortak malı herkes su peşinde canı pahasına canı kurtarmak adına.

Ceyhan'a gittiler. Demir köprüden geçildi. Bu köprü missin taş körünün tadını vermedi. Nedense Ceyhan aynı Ceyhan olsada kazada en kalabalık yerler fırın önleriydi. İnsanlar kuyrukta sessiz, biraz yorgun, biraz dalgın görünüyorlardı. Yanı başlarında hizaya getiren jandarmalar sırası gelene ekmek verirken başlarında dikilen jandarmalar arkadaşıyla pısır pısır konuştu. O jandarma korkusundan dedi, yanındaki açlıktan dedi. İki de birbirine haklısın dedi kuyruğa girdiler, beklediler, beklediler. Sıra gelince de karneniz nerde dediler. Bir iki dipcik giyerek şükür üzerine şükür ettiler.

Fırın önünde ekmek kuyruğunda iken biri kalabalıklığı yararak fırına zorladı. Kapıdan girmesi, ekmek kapması, eline alıp koparması bir oldu. "Dur, kaçma, hırsız, ekmek hırsız" naraları duyuldu iki pır pırlı baş efendiden sonra ateş narası ortalığı sardı. Herkes kaçanı bekliyorken alınan mavzerinden dört beş el ateş sesi bırak kalabalığı, Ceyhan'ı salladı. Herkes diz çökmüş, taş kesilmiş vaziyette idi. Otuz kırk metre ellerinde ekmek kapamam adam çelimsiz mi çelimsiz, avurda yüzü kavrulmuş, kemikleri sayılır halde ağzına sonunu götürmüş, ısıramamış halde yatıyordu. Herkes toplandı. Tanıyanlar çıktı. Günlerdir aç gezerdi, ekmek bulamamıştı dediler. Jandarma yeniden hizaya getirdi. Ekmek ekmek kuyruğunda idiler.

Ceyhan'da o gün ne oldu. Cuma gününe gelmişti. Ceyhan'a varışları taş yapı camiden cemaatin çıkışında kan davası dedikleri silahlı çatışma çıktı. Seferberlikten bilirdi. Silah ağırdı, silah zordu, kurşun atmak her yiğidin karı değildi. Bir zavallı kazada kurşun yedi. oracıkta yığıldı. Uzak memlekette çalışmaya gelmişti dediler. Burada kimi kimsesi yok dediler. Kaldıranı, edeni, acıyanı, yananı bereket versin garipler mezarlığı varmış aralarında öyle konuştular.

Vakit daralmıştı. Ceyhan daraltmıştı.

Azık dedikleri birkaç kurumuş çörek kurumuş çökelek, konakladıkları yerde ter sildiler, çay karadan, kuyulardan avuç avuç kurtlu su çektiler içtiler.

Sıcaktan yalım gibiydi. Gecenin yılanı çıyanı olur, kurdu kuşu olur dediler yola koyuldular.

Duydular çalışanın biri, gil gil bazlaması yemiş. Nerde nerde bulduysa yemişte yemiş karnına oturmuş. Pertlik olmuş üstüne su içmiş karnı şişmiş. Adana'ya doktora götürürler. Doktor getiren adamlara koluna girecek, koşulacak, koşulacak, koşulacak kan ter içinde kalacak der. Adamı sürünene kadar kaptırırlar. Rahatlar, rahatlar, yolda yolda doktora verdikleri paraya acırlar. Biride dermanın kopulacağını da olduğunu nerden bilirdik der.

Dönüş

Çukurova düzünde yorgun argın yola devam eder. Bir köye uğrar. Bu köyün misafir perver hanesi var mı? Sorar. Burada ağanın evi var derler. Gösterirler. Evin önüne gelir. Tanrı misafiri diye seslenir. Kadınlar ses verir. Evde kimsenin olmadığını söylerler. Hasan da çaresiz yola devam eder.

Ağa yolda yabancıyla karşılaşır. Hal hatır eder nerden gelip nereye gittiğini sorar. O da köyde ağanın evine uğradığını söyler.

Ağa sorar. Evli misin bekâr mısın Ağam der. Evli değilim amma ev halinden anlarım.

Sarı sıcaklar için yağları bile erittiği kuru, kavruk, çelimsizdir. Kaburga kemikleri sayılırdı. Avurtlar çökük, gözler çukurda gözlerin feri erimiş. Kolaymı Çukurova Çukurova kan eteği.

Çukurova'da zorluğun acısı yaylada akacak
Çukurova'da ne marazlar kapıldı yaylada belli olacak
Çukurova'da neler oldu, yaylada sorulacak

Çukurova adamı kocatır derler. Hakikaten bunattığını yayla çıkınca anlaşılıyor. Sarı başakları harman eden durmuyor.

Kolonlarda ekmek davasına zahmete katlanıyor. Şehirdekiler, ovadakiler yaylara çıkar. Şehirler boş ovasız pamuk edenler kalıyor elbet. Pamuk çocuk bakmaya benzer derler. Sabah akşam başında olmalısın.

Zahmetler çekildi, üç beş kuruş kazanıldı ya kazanılmasına bir korku sardı. Yol korkusu

Uzun yorucu, yılanlı çıyanlı, yüklü, sazlı kamışlı Çukurova yolu zahmetli yayla yolları tehlikeli.

Yol köyden köye köylere uğranıla uğranıla gidilecek. Evlere uğranılacak Tanrı misafiri denecek köylerde fakir. Elde avuçta yok ekim dikim yok olanda kendine

Akşam güneşi epey ufka yaslandı. Sonra bulutlar peydahlandı. Kaval elinde çoban, uzaktan koyun sürüsü, bir kurt büyüdü ejderha oldu çoban eğildi. Köpek havladı hayra alamet, demek ki dedim. Perişana perişan perişanlıktan çıkmış komşu kadınlar vermiş bu adı. Perişan iyi ev kadını şu huysuzun kahrını ancak o çeker.

Akşam ne var dedim bir şey yok dedi. İyi kadın kuru ekmekten parmağını yalayacağını yemekler yapar. Kuru ekmek hani dedi. Senden hayır yok dedim. Geçen yazboz tarladan bir çuval buğday aldı. Komşu varalım gülerек alalım. Oda verirse dedim.

Çukurova da üç beş liram vardı. Para sıcak tutar hani ipe muhkem bağlanmış dış kapıyı elimle açtım.

Selam verdim. Kadın ağlıyor. Adam köpürüyor. Kadın köpürüyor adam susuyordu. Hatce teyze anaç kadın, üç evladın var. Adam zararsız.

Kadın haksız mıyım dedi ağladı. Ben de ağladım evladım dedi teyze bir külek buğday var evde. Adam ekelim diyor. Bunun yeni, senesi var diyor. İşte halimiz diyor. Bir çulun içinde oturup, yatiyoruz diyor. Koca derenin kenarına ekelim buğdayı diyor. Yemeyelim diyor. Aç kalalım zararı yok şimdide dek durduk öldük mü diyor. İllede ekelim diyor. Yedirmem diyorum etkirmem diyor. Kadın haksız mıyım diyor. Doğru dersin koca amma diyorum. Yeni senesi de var. Amma diyor açlık ne olacak diyorum. Üç çocuk ne olacak diyorum. Elin kapısını isteğe gide gide aşındırdık diyorum. Bir gülerек buğdayı un edek diyorum. Yazından korkma Allah kerim diyorum. Adam haksız mıyım dedi. Kadın haksız mıyım dedi.

Çare bul dediler. Bul bir çare dediler. Adam directti, kadın dayattı. Nuh diyorlar Peygamber demiyorlar. Yokluk akli alır, yoksulun inadı yaman olur. Bunu seferberlik yollarında öğrenmişti. Orta yol orta yol var mı?

Eve döndüğümde ekmek istemedim. Perişan haksız mıyım dedi.

Yolda mısır tarlası gördüler. Mısırdaki koçan olur. Koçanı koçanı olmayan mısırlar koçansız mısır tarlası. Mısır tarlası dediğinde iki üç evvel köylüden başkade hiç eken olmamış. Millet aç Millet hocaya gider. Hoca işin içinden çıkamaz

Kimileri der acız, helaldir kapalım
Kimileri der aç olsak ta helal olmaz
Kimileri der geri verme kliğe koparalım
Koparalım. Kimine niyet tuttuğu bilinmez

Yolcular mısır tarlasını bir bostan bir başa gezdiler. Püskülü kalmış dediler. Ya kalmasaydı dediler. Püskülü bulduklarına şükrettiler.

Bir hikâye duydular. Misafir döven konak sahibi adamın hikâyesi. Ağa misafire hem izzet ikram edermiş, hemde dövermiş canları çekmedi değil lakin korktular.

Bir köyde, köy çıkmazın da yol üzerinde bir huy bir eve saptı. Sofrada diz çökmüş, eli şakağında şakakları ağarmış ak pürçekli nine selam verip te yaklaşınca, nine ne bu hal karalar bağlamışsın deyince, sana çektiren mi var sorunca ninede olmaz mı diye kucağında çalı çırpı ile arkadan gelen omuzları çökmüş, kavrulmuş, yan yürüyeni göstermez mi? tatlı bir atışma çıkmaz mı? Karı kocanın hikâyesini bir güzel duymaz mı? Sonra boyunlarına sarılarak, el öperek ayrılmaz mı?

Karsa vardılar oradan kazanın yolunu tuttular. Memlekete ulaşmanın hasreti. Adım adım kısılırken ovada sarı sığağın çökmesi gibi kazada zakkum çökmesi gibi.

Kars uzun çarşısında baştan sonu yürüdüler. Caddeye yakın konaklar vardı. Onların birinde kaldılar.

Karsa varışında ettikleri şükürden kat kat fazla kazaya varınca şükrettiler. Kaza yokuşlu, taşlı, daracık yollu, dükkânlar sağlı sollu, barakalı çarşılı bir yer kazada dükkânlara tüken derler. Bir tüken de öte beriler bulunur.

Karsa varınca beline kat kat sardığı kuşağın arasına iyice, sıkıca sıkıştırılmış. Bir daha saydı. İyice elledi, yokladı.

Parayı bir daha yokladı. Bir burukluk aldı. Şimdi var, sonra bitecekler. Borca harca ihtiyaca gidecek ele güne muhtaç olmamak için elde muhannete kalsa ne iyi olurdu.

- Maliye ye gidilecek, yalvara yakıla bekletilen vergi borcu ödenecek
- Manifaturacıya kalan ödenecek, defterde yazılan silinecek
- Bakkala borç ödenecek kirli defterdeki ismin üzeri iyice karalanırken seyredilecek.
- Gaz alınacak
- Manifaturacıdan bez alınacak
- Tuz alınacak

Kalan olursa, sıkıca kuşağa sarılıp sıkıştırılacak

Ya yetmezse

Yetmeyince deftere yazılacak, Çukurovaya gitme çalışma sözü verilecek ezile büzüle, ses kısıla mısıla, boyun büküle büküle.

Hele çarşıda kaç kişinin çevirip hal hatırdan sonra borç istemesi. Derdini dökmesi Çukurova dan gelenler de bir para olurmuş, bir de memurlarda

Bir de Çukurova da ne var yok, sıcaklıklar çok mu, mahsuller iyimi diye soran, soruşturan meraklılar. Soranlara tek tek haber anlatmak kolay mı?

Kazada handa kalmalar, bakkalın arka tarafında sonum arasına bir kaşık Antep pekmezi yemeler, üzerine soğuk su içmeler.

O yıl manifaturacı Hacı Efendi. Şapka, foter getirmiş. Ağalar beyler giyiniyormuş dediler. Uzaktan epeyce seyretti. Hatta bir iki kişinin kafasına takışını seyretti.

Taslı, daracık çarşıda dolaşırken giyenleri gördü. O görenler eline göğsüne getiriyor, eğilerek yanından geçiyorlardı. Kendi de yaptı.

Cami tarafından tanrı uludur sesi duyuldu o tarafa yöneldi. Toprak damlı camiye namaz kılmaz için gidiyorlardı. Damdaki kimdi çıkaramadı. Epey baktı. Kafasını kaşdı.

Kazada Çukurova dan gelenler birbirlerine haber ettiler. Sıtmacı kudret efendiye uğranılacak Hükümet konağının karşısında köhne bir odaklık yerde asker talimi yapar gibi dönüp duran elinde kutu Kudret Efendi. Tekrar ettire ettire tamamı tamamı anlaşıldı mı, anlaşıldı. Dedirte dedirte konuştu.

Buna kinin derler

Sıtma ilacıdır

Çukurova dan gelenler sıtmalı gelirler

Yaylada tutar adamı

Saplıcan tutar titretir adamı

Tek çare kinin ilacı

Her gün kırılıp yarım yutulacak yoğurt yenmeyecek, ayran içilmeyecek

Kâğıda sarılı haplarını saydı aldılar. Kudret Efendinin önünde eğildiler, el kol salladılar, geri geri daireden ayrıldılar.

Katık içilmeyecek, katık içilmeyecek bağırtısını uzaklaşana kadar duydular.

Çukurova ya gidenler sıtma olunca yaylada saplıcan tutarmış bir üşüme, bir yanma bir titreme. Yangınlığı yorgunluğu ancak bir tas ayran alır. Aylardır yayla hasreti, katık hasreti üstüne bir tas soğuk yayık ayranı içilmez mi? İçenler kurtulmazmış.

Birde, komşu köylere gidilecek, hoca aranacak hoca bulunacak üstüne cenaze kalkacak

Toplaştılar kavi kurdular kimini boynuna heybe, takılı kiminin sırtında kazan kabı bağlı, kiminin ıkını omzunda sopaya takılı, kimin elinde yayla koluna topluca yola koyuldular.

Uzun yorucu Çukurova yolu, zahmetli yayla yolları çekilirdi ya eşkiya olmasa Eski yolda, eşkiya derede alıcı kurt gibi bekler. Bel keser, yol keser soyar ır çıplak eder. Eşkiya acımaz. Eşkiya zalim

Eşkiyanın yol kesmesi, soygunluk yapmasına karşılık Çukurova dan çakışmadan dönenler tedbir alırlar. Hoş kazanılan üç beş kuruş kazada borca harca, ihtiyaa gider, vergi borcunu ya karşılar ya karşılamaz ya. Tedbir almadan edemezler.

Dedem birinde çalışmadan dönenlerin aldıkları tedbirleri başına gelenleri anlatırken sıraladı

ukurova da güvenilir güvenilir birini emanet etmek
Kazada güvenilir bakkala, manifaturacıya bırakmak
Yolda bir yere bellik koyarak gömmek, saklamak
Anca beraber kanca beraber yola dizilmek.

Ya nasip, ya kısmet diye üzerinde taşıyanlarda olurmuş

Eşkiyalar nedense gidişi, değil dönüşü severler. ukurova dan dönenler için epey hazırlık yaparlardı.

Kısıklar tutulacak
Beller kesilecek
Yamalara yerleşilecek
Mağaralar bulunacak
Kaçış yerleri gzerghları bellenecek
Haberleşme usulleri kararlaştırılacak
Beklenecek, beklenecek
sabır ister eşkiyalık balık avlamaya benzer

Eşkiyalar yaz mevsimini çok severdi, bir de göz mevsimini. Yazın ekim dikime pisilir, bel bellenir, lek atılır, çapa sallanır.Gzn pamuk toplanır, tarla sürülür, patos yapılır. Kol gücü lazım,

Eşkiyalar Çukurova dan çalışmadan dönecekleri beklerdi. Uzaklardan yol boylarına bakan, gelenlere pusu atardı. Yolcularda bunun bildikleri için kazada toplanır gurup halinde yola çıkarlar yol alırlar.

Eşkiyalar kısıкта dururlar. Sıkışmazsa köylere inmezler. Haberi adamları getirir, götürür. Okuma yazmaları olmadığından pusula yazamazlar.

Dağdan çıktılar, dağ yoluna düştüler.
Olan oldu. Korkulan başa geldi. Yolu tutan eşkıyalar kısıқта yolu kestiler. Uzaktan bağıldılar.
Ağırlıkları bırak... bıraktılar.
At... Attılar
Kalk...Kalktılar
Soyun... Soyundular
Ayrılın .. Ayrıldılar
Otur.. Oturdular
Eller boyuna .. eller boyuna bağladılar

Eşkıya geldi. Çıkınlara heybeleri karan kanatlarına tek tek açtılar. Paraları aldılar. Bu kadar mı? Bu kadar az para olur mu? Birer ikişer dipcik indire indire söylendiler.

Yiyecek olanları aldılar. Ötekileri almadılar.
Giyin... Giyindiler
Öteberileri alın.. Aldılar
Arkaya bakmadan kopun.. Koptular
Yallah. Uzaklaştılar

Arkalarından sıkılan mavzar sesleri vadiyi inletti kayalar titredi orman uludu bir o yamaçtan bir bu yamaçtan sıkılmış gibi mavzer sesi karışık verdi.

Can havliyle koştukları kadar koştular kısığı dönünce bir pınar başında durdular çatlayacak gibiydiler.

Hey koca Çukurova gittik ve döndük
Hey memleket budur halimiz
Hey felek, ne eşimiz var ne kimsemiz
Hey koca devlet yedi düvele baş koydun da yedi eşkıya ya dize geldin

Konuştular

Her biri bir şey söyledi
Her biri sızladı da durdu
Hepsi yorgundular
Hepsi eşkıya yine merhametliymiş dediler
Hepsi ya yüklerimizi vermeseydi dediler
Hepsi ya hesabımızı da alsaydı dediler

Köyden ayrılırken, köye dönerken kabullendikleri şey sağ salimdiler

Her birinin hikâyesi ayrıydı.

Şimdi hepsinin hikâyesi aynıydı.

Daha sonraları Çukurova ya epey gitti geldi. İlk gidişini yol zahmetini eşkıyayı ansa da sarı sıcakları, Halil Ağayı hiç unutmadı, hiç unutamadı.